

►►►

El professor Molas té cura de l'edició de *L'aucell del paradís*, compilació de textos sobre literatura o llegits en institucions literàries prou insòlita, certament. La primera part inclou els discursos llegits en trobades literàries; la segona, els escrits crítics sobre literatura i articles de divulgació sobre místics; i l'*Apèndix* el constitueixen un discurs inacabat del 1868 o 1869, una nota sobre la llegenda de Sant Francesc-s'hi-moria, la resposta a una enquesta d'urgència sobre la *Cançó dels Segadors* i els esborranys d'un pròleg i d'una ressenya que feren conèixer Solà i Camps amb Torrents i Casacuberta amb Garolera, transcrits directament del manuscrit per Cònsul. Cal destacar-ne en conjunt, com ja estableix Molas, l'adscripció al programa romàntic en el marc dels inicis de la Reinaxença: d'objectes d'interès per fruit-hi n'hi ha per a tots els gustos.

Lo cornamussaire i altres proses, a cura de Joaquim Molas mateix i en alguns apartats d'Andreu Bosch i Francesc Codina, s'organitza en tres seccions per aplegar-hi la producció periòdica dispersa: dues cròniques publicades a *La Veu de Montserrat*; els articles escrits entre el 1896 i el 1901 apareguts sobretot en revistes que Verdager va dirigir nominalment (dos dels quals, a cura de Bosch –un d'ells desenterrat per Ricard Torrents el 1987–); i la sèrie d'articles sobre Barcelona publicats a la seva mort (a cura de Codina), destinada en un principi, com explica Molas, a un llibre entorn de la ciutat. A més, l'*Apèndix* comprèn un altre text desenterrat per Bosch, *Sant Pasqual Bailón*, per ventura l'inici d'una biografia mai no escrita estrictament en aquests termes. Tot seguit, per a les Rondalles, el mateix Bosch parteix de l'edició que en féu el 1992, i a l'*Apèndix* hi afegeix *Els tres germans*, el corpus de *Tradicions* del Vallespir, d'altres contradades dels Pirineus, d'Osona i del Maresme, i també *Lo comte Arnau* i *Coves de Ribes*. L'esfera rondallística verdageriana es mostra un cop més com una exhibició pletòrica de recursos imaginaris i lingüístics al servei de l'alta cultura subalterna, origen immemorial dels textos.

MAGNE EPISTOLARI

Si fins aquí la capacitat pertorbadora de Verdager com a transeüent de l'esperit ja ha deixat el lector entusiasmat i cognitivament estabornit pel maremàgnum emocional, intel·lectual i terrenal manifestat des d'un domini superb de la llengua, l'arribada de l'*Epistolari*, a cura de Joaquim Molas, demana el temps i la concentració necessaris per reconèixer-hi, més enllà del valor literari d'aquesta amplíssima selecció –en què al final es disposa una relació onomàstica ordenada cronològicament dels destinataris de les missi-

ves–, la terrible densitat del trajecte vital d'un home. Molas parteix del corpus establert per J.M. de Casacuberta i continuat per Joan Torrent i Fàbregas (Barcino, 1959-1993), i ordena

la tria en quatre blocs o períodes: el de formació i composició de *L'Atlàntida* (1865-1876); el que s'estén fins a la publicació de *Canigó* (1877-1885); el que adjectiva com d'"inici del pro-

ces de revisió interna" i de recopilació de producció dispersa (1886-1992); i, finalment, aquell en què esclata amb potència l'estranyament de Verdager d'ell mateix i d'uns camps determinats del món, fins al traspàs (1893-1902). Manté l'ordre temporal d'escriptura dels textos, dels quals distingeix les cartes definitives dels esborranys i/o els fragments. Aquest *Epistolari* és no sols una joia literària enlluernadora, sinó, alhora, un document històric de primera línia per entendre una part de la societat catalana del darrer terç del segle XIX. En les missives adreçades a tota classe de persones –de bisbes catòlics a espiritistes, d'hisendats i infants a escriptors i editors (hi és un dens espectre de la cultura catalana d'aquell temps)–, els recursos emprats reflecteixen l'existència d'una persona que coneix el cel i l'infern terrenals. La ira tant com l'amor solar, l'amistat tant com la necessitat, la solidaritat tant com l'autodefensa, somnis i malsons, esperances i projectes, dependències i fugides... les raons d'algú que certs àmbits del poder instituit volgueren esmicolar a causa de la seva assumpció extrema, radical, penetrant fins al moll de l'ànima, de la llibertat. S'hi palesa una desesperació extrema enfront de l'ordre despietat del medi social en què ha de sobreviure, reclus i embargat; tot és en aquestes cartes amb els noms dels qui per a bé i per a mal l'envoltaren. Les misèries i les il·lusions, i les sacsejades materials i anímiques del nostre home, encarnen per escrit el testimoni despulat de la magnitud del dolor. Davant d'això, a un no se li acut res més que concebre que aquestes pàgines omplissin escoles, asils, llocs de treball, cases i ermites, com una manifestació de la força formidable de Verdager i de l'extasiat impressió que provoca acompanyar-lo en el trànsit –meravellosa contrapartida escrita de la tragèdia col·lectiva–, autèntica declaració, única, sobre l'escriptura de la condició humana en un petit país de l'hemisferi nord terraquí.

A les pàgines següents Isidor Cònsul té cura de quatre traduccions de Verdager –*Nerto*, de Frederic Mistral, *La rondalla de barbazan*, de Julien Sacaze, *La senyal de la Creu*, de Joseph Görres, i *Les quatre passions*– i, en un capítol a part, dins l'*Annex* del volum, del seguit de textos enclosos sota el títol *Records d'infantesa*, introduint-hi certes variacions conceptuals respecte al recull de Casacuberta del 1958. Val la pena destacar-ne, d'una banda, l'interès literari del Verdager jove, i, de l'altra, l'entrada que representa en el camí de conèixer-ne els contextos primers. Les connotacions autobiogràfiques que s'hi donen ofereixen pistes d'un gran valor pel que fa a la manera com la vivència d'aquells anys influï sobre el creixement, el

desenvolupament i la maduresa de l'autor en termes literaris i vitals. Potser es podria plantejar si la importància d'aquests textos i d'aquest període de joventut ha estat prou ponderada. El segon apartat que clou l'*Annex* i el monumental llibre és el de *Folklore*, a cura d'Andreu Bosch, en què s'esmenen el seguit d'errades que s'han anat transmetent al llarg d'un segle originades en l'edició pòstuma del 1907. L'*Apèndix* el formen les *Notes esparses sobre el cant dels ocells*, les *Notes esparses sobre folklore relatiu al món animal* i, per últim, l'apartat d'*Adagis i màximes*, un calaix de sastre que referma la conceptualització d'aquest registre de la creació verdageriana com una cosa viva, al servei de sistemes representacionals del món coherents en la seva diversitat de continguts, indestructibles enfront de qualsevol intent fossilitzador.

A l'hora d'efectuar-ne el balanç global, en destaca que a *Prosa* s'ha optat per elaborar uns pròlegs sintètics i valuossíssims quant a la informació

Molas, Cònsul i la resta de persones implicades en l'edició de 'Prosa' han dut a terme una feina colossal que val la pena celebrar

que aporten sobre cada obra i sobre les pautes editorials que s'han seguit. Quan el lector s'hi immergeix, hi topa l'enorme Verdager. En vista de l'exposat, només es possible mesurar la importància de l'aparició de *Prosa* –de disseny elegant– com una aportació literalment imprescindible entorn de l'obra escrita de Jacint Verdager. Joaquim Molas i Isidor Cònsul, a més de la resta de persones implicades –i mencionades– en aquesta edició, han dut a terme una feina colossal que val la pena celebrar. No debades el títol d'aquesta ressenya en subratlla el tarannà singular. Es tracta, segurament per molts i molts anys, d'alguna cosa molt més notable que el mer tresor d'una commemoració centenària: *Prosa* convida, ni més ni menys, la transcendència intemporal de l'extraordinària paraula verdageriana.

Jacint Verdager, *Prosa*.
A cura de Joaquim Molas i Isidor Cònsul. Proa.
Barcelona, 2003.

Any Verdager: una relació bibliogràfica

► La relació següent comprèn gairebé una cinquantena de publicacions aparegudes al llarg del propassat 2002 i els primers dies del 2003 –incloses les reedicions– vinculades amb l'obra escrita i l'estudi de Verdager. Si bé encara no s'ha aturat, ni de bon tros, l'allau d'obres noves o reeditades, aquesta llista abraça el gruix de novetats presents en l'oferta editorial al darrer any.

Verdager continua sent una porta oberta a l'aprofundiment de la investigació de la seva vida, el món en què visqué i els fruits literaris que en resultaren. La recerca, doncs, no s'atura.

- **Prosa**, Proa (Joaquim Molas/Isidor Cònsul).
- **Autobiografia literària**, Eumo (Ricard Torrents).
- **En defensa pròpia**, Tusquets (Narcís Garolera).
- **Del Canigó a l'Aneto**, Pagès (Narcís Garolera/Curt Wittlin).
- **L'Atlàntida**, Eumo (Pere Farrés).
- **L'Atlàntida**, Quaderns Crema (Narcís Garolera).
- **Canigó**, Proa (Llorenç Soldevila).
- **Canigó**, Laertes (Lluís Busquets).
- **Canigó: llegenda pirenaica del temps de la reconquesta**, Galerada (R. Gual/J. Maluquer/J. Lladó).
- **Canigó**, Quaderns Crema (Narcís Garolera).
- **Pàtria**, Eumo (Ramon Pinyol).
- **Pàtria**, Edicions de 1984 (Narcís Garolera).
- **Jacint Verdager. Antologia poètica**, Edicions 62 (Carles Riba).
- **Els bordons de l'arpa. Antologia**, Proa (Isidor Cònsul).
- **Antologia de Jacint Verdager**, Barcanova (Lluís Busquets).
- **Antologia**, Columna (Miquel de Palol).
- **Antologia poètica i alguns fragments en prosa**, Biblioteca Hermes (Joan Vilamala).
- **Poesies juvenils inèdites de Jacint Verdager**, Patronat d'Estudis Osonencs.
- **Aires del Montseny**, Edicions de 1984 (Narcís Garolera).
- **Jacint Verdager/Joaquim Maragall. Joc de miralls**, Proa (Isidor Cònsul).
- **La vida tràgica de mossèn Jacint Verdager**, Planeta (Sebastià Juan Arbó).
- **Mossèn Verdager. El poeta, el sacerdot, l'home, el malalt**, Ajuntament de Solsona (Josep Falp i Plana [ed. a cura de Ramon Felipó]).
- **Verdager: vida, passió i mort**, Edicions de 1984 (J. Castellar-Gassol).
- **Mn. Jacint Verdager poeta de Maria**, edició de l'autor (Francesc A. Picas Pons).
- **El drama de mosén Jacinto**, Alpha (Jesús Pabón).
- **Jacint Verdager 1845-1902. Esbós biogràfic**, Generalitat de Catalunya (Narcís Garolera).
- **El meu Verdager**, La Campana (Josep Maria de Sagarra).
- **Un poeta per a un poble**, Eumo (Ricard Torrents).
- **El poeta del calze prohibit: Jacint Verdager**, Claret (Raimondo Marco Soria).
- **Verdager. Un geni poètic**, Generalitat de Catalunya (diversos autors).
- **Maurici Serrahima escriu sobre Verdager**, Institució de les Lletres Catalanes (M. Serrahima).
- **Roses i roselles: comentari literari i espiritual al Roser de Tot l'any. Dietari de pensaments religiosos de Mn. Jacint Verdager**, Balmes (Raimondo Marco Sorgia).
- **Jacint Verdager i la Catalunya Nord**, Terra Nostra/Galerada (Miquel Valls).
- **Jacint Verdager i la plana de Vic: antologia**, Patronat d'Estudis Osonencs.
- **Jacint Verdager i Montserrat**, Publicacions de l'Abadia de Montserrat (Francesc Xavier Altés i Aguiló).
- **Jacint Verdager i el Maresme**, Ajuntament de Caldes d'Estrac (L. Soldevila/M. Llanas).
- **Petita història de Jacint Verdager**, Mediterrània (Carme Rosés i Pou).
- **Jacint Verdager, l'home que creava mons**, Eumo (M. Carme Bernal/Carme Rubio).
- **Verdager vist per Maragall**, Claret (M.A. Verdager i Pajeros).
- **Totes les rondalles**, Proa (Andreu Bosch).
- **Anuari Verdager 1997-2001**, Eumo (diversos autors).
- **Gaudi/Verdager: tradició i modernitat a la Barcelona del canvi de segle 1878-1912**, Institut de Cultura-Museu d'Història de la Ciutat (diversos autors).
- **Jacint Verdager, pintor de Sant Andreu: homenatge**, Ed. Xavier Basiana i Vers (Josep Verdager Coma).
- **Cançons tradicionals catalanes recollides per Jacint Verdager i acompanyades amb enregistraments del GRFO**, Publicacions de l'Abadia de Montserrat (Grup de Recerca Folklòrica d'Osona/Salvador Rebés).
- **Verdagerianes**, Dinsic (música de Francesc Vila).
- **El drama i el mar**, Proa (Baltasar Porcel).